

DROTHERM

Kyrkan, och socknen, benämndes tidigt S:t Trinitas, Trefaldighetskyrkan, men också S:t Drottin med flera liknande namn, vilket har tolkats med ett gammalt ord som betyder hövding och furste, dvs Gud, sammansatt med ordet hem.

Forskare diskuterar numera om kyrkan har något samband med franciskanerklostret, vars område gränsar till densamma, eller om den fungerat som kyrka för en del av invånarna i Söderköpings stad. Det är något märkligt att en kyrka för en landsförsamling är belägen i den angränsande staden.

Vid utgrävningar har man under den nuvarande kyrkan funnit kristna gravar som daterats till 1000-1100-talen och under klosterkyrkan eventuellt en träkyrka från samma period. Denna kyrka följdes av en romansk stenkyrka belägen på samma plats. I samband med att klostret, konventet, anlägges 1235 började strax byggnationen av en klosterkyrka och i början av 1300-talet kompletteras området med Drothem nuvarande kyrka, då en landsförsamlingskyrka, som byggdes på den gamla kyrkogården.

Vid konventets stängning byggdes åt hospitalet, som sorterade under Drothem, en ny kyrkogård i södra delen av konventets område, medan den norra delen användes för fattigstugubebyggelse.

Det innebär att i Söderköping tillkom under kanske en femtioårsperiod Drothems kyrka, S:t Laurentii kyrka, S:t Ilians kyrka och påbörjades konventets kyrka.

Vid prästgården fanns under medeltiden S:t Görans hospital, till en början spetälskesjukhus och senare ett gästhus, under ansvar av helgeandsbröder och Johannerorden.

Vid nuvarande klosterkvarn låg ungefär samtidigt ett helgeandshus, mer ägnat åt sjukvård och äldreomsorg. I samband med konventets stängning överfördes hospitalets verksamhet till helgeandshuset som också övertog delar av klostrets område. Det nya hospitalet ställdes under kyrkoherden i Drothem för att sedan på 1780-talet överföras till Vadstena hospital.

I slutet av århundradet kunde dåvarande kyrkoherden Vallbeck, på grunderna av det ursprungliga hospitalet, bygga Drothems prästgård. Sedan 1655 har där varit kyrkoherdeboställe och ända till för ungefär 100 år sedan skattade kyrkoherden till Vadstena hospital.

ORGANISATION

Drothems historia och nutid hänger intimt samman med Söderköpings historia och nutid och tenderar att allt mer så göra. Söderköping har i alla tider varit den naturliga handelsplatsen, träffpunkten och posthanteringsorten, ex vid marknader och jordbruksutställningar. Smärre handel har dock förekommit på annan plats, ex Nybble, Lund, Stenkärrestorp, Stintorp

och Finnerstalund.

Kyrkligt har Drothem sedan urminnes tider haft egen kyrkoherde, med undantag av en kort period på mitten av 1600-talet, då man var annex till S:t Laurentii, och sedan 1963.

Organisatoriskt bildade den gamla socknen en egen kommun i och med kommunallagarna i slutet av 1800-talet. Kommunfullmäktige infördes 1919 med 20 ledamöter och var i verksamhet till 1951, då kommunen sammanslogs med Söderköpings stad till en storkommun.

Delar av kommunen, Egna hemsområdet, inkorporerades till Söderköping 1918, varvid omkring 375 invånare helt plötsligt bytte kommuntillhörighet.

SKOLVÄSENDET

Sedan reformationen genomfördes husförhör i församlingen och läskunnigheten var genom dessa och klockarens arbete större än vad man ofta tror. Redan 1843 sammanträdde församlingens nya skolstyrelse för att dryfta hur man skulle göra pga folkskolestadgan från året innan. Denna gav alla församlingar fem års respittid för införande av folkskola. Det tog tid innan man fullt organiserade skolväsendet kanske bl a pga kyrkoherde Jarchows förmaningar.

En ambulerande skola infördes med lokaler på flera platser och snart förvandlades den till en fast skola i Grimstad, Evertsholm. och Stintorp (Brotorp). I stationshuset på Norr och i sockenstugan vid kyrkan i Söderköping har även bedrivits skola.

I nära samband med kommunsammanslagningarna lades Drothems skolor ned.

Vid Broby drevs under mitten av detta århundrade ett skolhem för ”vanartade flickor”. De bodde i fd sinnesslöanstalten och fick sin undervisning i skolbyggnaden. Där fanns plats för 30 flickor och 12 anställda.

GÖTA KANAL

Drothem genomkorsas av kanalen, dockan ligger inom dess hägn, liksom flera slussar. Vid några av slussarna kom f d ryska krigsfångar att bli kvar som slussvaktare, ofta gifta med svenska kvinnor. I Moskva, norr om kanalen, mellan Söderköping och Mem byggde kanalbolaget en stuga åt dem.

NÅGRA FASTIGHETER

Mariefors hette för Ludderhuvud, Lilla och Stora, och är känt i skrift sedan 1361. Det har varit i kunglig ägo ex genom Albrekt av Mecklenburg och Gustav Vasa, och i kyrklig ägo och sorterade lång tid under Stegeborg. I Stora Ludderhuvud fanns förr 10 gårdar

och i Lilla 2 gårdar, de senare med kyrklig anknytning, varav en tillhörde Drothems kyrka.

1781 byttes namnet till Mariehof, uppkallat efter dåvarande ägarens hustru Maria Boije.

I samband med byggandet av Göts kanal gjordes ett markbyte så att Mariehofs ägor ej längre skildes av kanalen.

Förutom Ludderhuvud har även gårdar i Närby, Broby och Vendelstorp (Vännerstorp) tillhört "Sten Stures arvegods"

Björnsäter förekommer under 1300-talet i köpebrev med kyrkan.

Bosgård har liksom flera andra gårdar varit i kunglig ägo. Dess mest kände ägare är emellertid Bo Jonsson Grip.

Evertsholm anses ha fått sitt namn av en av de första munkarna vid hospitalet, vilken erhöll gården som lönejord.

Grimstad tillhörde i början av 1700-talet Jacob Ridderborg, måhända en släkting till den Ridderborg, vars kvarlevor, för ett par år sedan hittades utanför entrén till S:t Laurentii kyrka. Genom den Forsemanska donation kom gården 1795 i församlingens ägo.

Nybble, den nya byn, är belagd i ett köpebrev 1327 och har varit i kyrklig ägo.

Närby anses av språkforskare betyda guden Närds offerplats.

Tomtaholm ägdes under 1600-talets slut en kort tid av landhövding Gustaf Adolf von den Osten gennant Sacken och senare av familjen Funck.

Vrångstad är nämnt i skrift 1260 i ett intyg undertecknat av Birger jarl.

VARIA

Drothems sockens livsnerv har varit Storån och Lilån. Utefter dessa förr stora och mäktiga vattendrag har flera kvarnar byggts, bl a vid Nybble, där fallhöjden är hela 21 meter.

Socknen har precis som andra varit föremål för skiften av byarna. Några av dessa har dock behållit sin karaktär av just byar, dvs husen har inte flyttats ut ex Lund, Bleckstad och Skäggestad.

Även prästgården hade till en bit in på 1950-talet karaktär av gård. Men då en av flyglarna, från 1600-talets mitt, höggs upp till ved förändrades karaktären radikalt.

Tätbebyggelse, som ofta brukar uppstå vid järnvägsstationer och andra mötesplatser, har, sannolikt beroende på Söderköpings närhet, inte uppstått i socknen. Annars kunde man förväntat sig en sådan vid stationen i Korsbrinken, där järnvägen Valdemarsvik-Norrköping, hade en hållplats, eller vid Göta kanal.

Karaktären i landskapet har också förändrats av de under 1800-talets mitt och därefter inte ovanliga utdikningarna av sjöar ex Vispolen, varvid ny åkermark erhållits. Genom de senaste årens ökade stor-drift och maskinella hantering har jordbrukssocknen Drothem förändrats. Invånarna har flytt landsbygden för staden, men åtskilliga i Söderköpings stad boende är nu invånare i Drothems församling.

Även andra verksamheter lokaliserade utanför staden, såsom hönseriet vid Ullebro, mejeriet i nuvarande Fix-området, tegelbruket vid Vrångstad, skeppsdockan vid Göta kanal, klädesfabriken vid Nybble m fl har spelat ut sin roll. De visar dock på handlingskraft och vilja att etablera verksamheter utanför staden.

Inom socken ligger också Alboga och Broby-områdena i Söderköping, på vilka det sedan lång tid vid olika tidpunkter, tillsammans med Lilla Mariehof funnits vårdinrättningar för utvecklingsstörda.

Föreningslivet har florerat. Den nu mest kända föreningen är IK Ramunder som bildades som Drothems IK 1936 och bytte namn 1966.

Under slutet av socknens självständighet var det svårt att svara för service åt invånarna varför samarbetsavtal i olika frågor tecknades med angränsande kommuner ex avseende brandväsende och fattigvård.

Ola Lönnqvist